

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไม้ผลเป็นสินค้าเกษตรกรรมการส่งออกของไทยมาเป็นเวลาช้านานแต่การส่งออกทั้งในรูปของผลไม้สดและผลไม้แปรรูป เพิ่งจะได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง เมื่อประมาณ 20 ปีมานี้เอง (อ้างถึง ประดับ แก้วเกาะชะบัว, 2538 : 1) ทั้งนี้ไม้ผลเป็นพืชที่มีเฉพาะแห่งและปริมาณผลผลิตจะขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ ซึ่งประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภูมิประเทศและภูมิอากาศของทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น ที่เอื้ออำนวยให้มีศักยภาพและความพร้อมในการผลิตสูง จึงทำให้ไม้ผลหมุนเวียนออกสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปี และที่สำคัญคือมีรสชาติอร่อยจำเพาะแตกต่างไปจากไม้ผลเมืองหนาว ดังนั้นไม้ผลของไทยจึงมีศักยภาพการขยายตลาดต่างประเทศ หรือช่องทางในการส่งออกที่ค่อนข้างแจ่มใส ไม้ผลได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดชนิดหนึ่งที่เป็นเป้าหมายในการส่งออก ซึ่งมีผลช่วยทำให้เกิดการขยายตัวในการผลิตการใช้ทรัพยากรของประเทศ เพิ่มรายได้การจ้างทำงาน มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง กระบวนการผลิตในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกระจายรายได้ดีต่อไป และยังช่วยให้ได้เงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น (ดวงวรรณ, 2542)

สตรอบเบอร์เป็นพืชที่น่าสนใจมากขึ้นสำหรับประเทศไทย เนื่องจากเป็นไม้ผลที่ให้ผลตอบแทนสูงในระยะเวลานาน ออกดอกออกผลได้เร็ว ผลสุกมีกลิ่นหอม รสชาติดีและจำหน่ายได้ราคาแพง ตลาดมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย สตรอบเบอร์นอกจากจะรับประทานเป็นผลไม้สดแล้วยังสามารถที่จะเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้อีก เช่น ทำแยม ทำไวน์ แปรรูปเป็นอาหารใส่ไอศกรีมหรือลอยแก้ว ทำเป็นอาหารกระป๋อง เป็นต้น แต่การปลูกสตรอบเบอร์ยังจำเป็นต้องปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสมคือบริเวณที่มีอุณหภูมิหนาวเย็น (ระหว่าง 68-70 องศาฟาเรนไฮต์) โดยปกติสตรอบเบอร์ที่ปลูกเพื่อเป็นการค้าเป็นพืชวันสั้นคือ จะออกดอกออกผลต่อเมื่อได้รับช่วงแสงที่ต่ำกว่า 11 ชั่วโมง ดังนั้นแสงและอุณหภูมิจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จำกัดพื้นที่การปลูกสตรอบเบอร์ให้อยู่ในวงจำกัด เป็นเหตุให้การขยายพื้นที่ปลูกทำได้ค่อนข้างยาก แต่ขณะเดียวกันความต้องการสตรอบเบอร์มีมากขึ้น รวมไปถึงการใช้พื้นที่ปลูกซ้ำ ๆ และต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาผลผลิตตกต่ำ จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้สตรอบเบอร์ต้องการ

การส่งเสริมการปลูกที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้แก่เกษตรกรสูงขึ้น อันเป็นผลต่อคุณภาพชีวิตและการสามารถพึ่งตนเองได้ของเกษตรกรในที่สุด (วิไลฐ, 2539)

การปลูกสตรอเบอร์รี่ในระยะเริ่มต้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นพืชทดแทนการปลูกฝิ่นของชาวเขาในภาคเหนือ โดยมีมูลนิธิโครงการหลวงดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ด้วยข้อจำกัดของสตรอเบอร์รี่เป็นพืชที่ต้องการอากาศหนาวเย็น จึงมีการเพาะปลูกในเขตจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งปัจจุบันได้มีความสำคัญในระดับท้องถิ่นพืชหนึ่ง อีกทั้งยังทำรายได้เข้าประเทศโดยการส่งออก ก่อให้เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องหลายประเภท และส่งผลกระทบต่อบุคคลหลายกลุ่มโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย

ในฤดูการผลิตปี 2537/38 พื้นที่เพาะปลูกสตรอเบอร์รี่จากแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญรวม 4 อำเภอได้แก่ อำเภอฝาง แมริม สะเมิง และจอมทอง มีพื้นที่การเพาะปลูกสตรอเบอร์รี่ทั้งสิ้นประมาณ 2,272 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2536/37 จำนวน 1,009 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 179.8 อำเภอสะเมิงมีเกษตรกรปลูกสตรอเบอร์รี่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 85.03 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งจังหวัด และรองลงมาคือ อำเภอแมริม ฝาง จอมทอง คิดเป็นร้อยละ 10.12 , 3.96 และ 0.8 ตามลำดับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ , 2540)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกสตรอเบอร์รี่โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ อำเภอแมริมและอำเภอสะเมิง ดังนั้นจึงเห็นควรได้ทำการศึกษาถึงการผลิตและการตลาดสตรอเบอร์รี่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตสตรอเบอร์รี่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการจัดจำหน่ายสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกรและวิธีการตลาดสตรอเบอร์รี่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดสตรอเบอร์รี่ของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการปลูกสตรอบเบอร์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาถึง สภาวะการผลิตและการตลาดสตรอบเบอร์ใน 2 อำเภอ คือ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม และตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกของครอบครัวที่มีการปลูกสตรอบเบอร์เป็นอาชีพซึ่งมีที่พักอาศัยในเขตอำเภอแมริม และอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานบางประการของเกษตรกร คือ เพศ ระดับการศึกษา ขนาดของครอบครัว จำนวนแรงงานทางการเกษตร ขนาดพื้นที่ถือครองสมาชิกกลุ่มอาชีพทางสังคม และแหล่งความรู้เกี่ยวกับสตรอบเบอร์

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรผู้ปลูกสตรอบเบอร์ที่ทำการศึกษา

ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร

จำนวนแรงงานทางการเกษตร หมายถึง แรงงานของสมาชิกในครัวเรือน และแรงงานที่จ้างมาเพื่อใช้งาน

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง ขนาดพื้นที่ที่ถือครองเพื่อทำการเกษตร ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นของตนเอง รวมทั้งพื้นที่ที่เช่าผู้อื่น

สมาชิกกลุ่มอาชีพทางสังคม หมายถึง การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพและกลุ่มสถาบันทางการเงินต่าง ๆ ของเกษตรกร

แหล่งความรู้เกี่ยวกับสตรอบเบอร์ หมายถึง การได้รับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกสตรอบเบอร์จากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อนบ้าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรของรัฐ และเกษตรกรผู้นำกลุ่ม

วิธีการตลาด หมายถึง กระบวนการเคลื่อนย้ายผลผลิตสตรอเบอรี่จากเกษตรกรไปยังผู้บริโภค ตลอดจนโรงงานแปรรูป

สภาวะการผลิต หมายถึง กระบวนการหรือเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เกษตรกรนำมาปฏิบัติในการปลูกสตรอเบอรี่ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การเตรียมพื้นที่การปลูก การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิต

การตลาด หมายถึง กระบวนการจำหน่ายสตรอเบอรี่ นับตั้งแต่การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว วิธีการจำหน่าย แหล่งรับซื้อ การขนส่ง และราคา

รายได้จากการจำหน่ายสตรอเบอรี่ หมายถึง รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายสตรอเบอรี่

พ่อค้าท้องถิ่น หมายถึง พ่อค้าที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ตามหมู่บ้าน ในตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม และตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรับซื้อสตรอเบอรี่จากเกษตรกรแล้วนำมาขายที่ตลาดอีกต่อหนึ่ง

พ่อค้าในเมือง หมายถึง พ่อค้าที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง หรืออำเภอใกล้เคียงในจังหวัดเชียงใหม่

พ่อค้าต่างจังหวัด หมายถึง พ่อค้าที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง หรือต่างจังหวัด